

ВІДГУК
офіційного опонента – кандидата юридичних наук,
професора Коваліва Мирослава Володимировича
на дисертаційне дослідження Юревича Юрія Олександровича
на тему: «Адміністративне судочинство в Польщі: становлення та
розвиток», подане на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми дисертації. В основі дисертаційного дослідження Юревича Юрія Олександровича «Адміністративне судочинство в Польщі: становлення та розвиток», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії, покладено результати власного дослідження процесу формування адміністративного судочинства Польщі.

Вивчення іноземного досвіду становлення та розвитку адміністративної юстиції, зокрема адміністративного судочинства Республіки Польща є вкрай важливим для українського державотворення, задля його проєкції на сучасний стан адміністративного судочинства в Україні, сприяння вдосконаленню механізмів вирішення публічно-правових спорів і підвищення загального рівня правової культури українського суспільства. Наявність незалежного адміністративного судочинства цілком слушно відносять до визначальних чинників розбудови правової держави, адже воно є гарантією належного функціонування державної влади і засобом запобігання некомпетентності та зловживанням з боку органів і посадових осіб публічної адміністрації.

З огляду на це, дослідження дисертантом адміністративного судочинства Польщі набуває особливої актуальності, видається надзвичайно науково та практично вагомим.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дисертацію виконано на кафедрі адміністративного та фінансового права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та є складовою частиною її науково-дослідної роботи в межах теми «Адаптація адміністративного та

фінансового законодавства України до права Європейського Союзу» (державна реєстрація 0119U002407).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Ю. О. Юревича є достатньо збалансованою науковою працею, в якій наукові положення і висновки є об'єктивними, належно обґрунтованими та послідовними й базуються на ґрунтовному обґрунтуванні становлення та розвитку адміністративного судочинства Польщі. Для досягнення поставленої мети з'ясування особливостей становлення та розвитку адміністративного судочинства Польщі, автором передбачено виконання низки завдань, зокрема виявити історичні корені польської системи адміністративної юстиції – суб'єктів і первинні форми вирішення публічно-правових спорів у період Речі Посполитої; охарактеризувати становлення іноземних моделей адміністративного судочинства на польських землях у ХІХ ст.; розкрити причини, передумови й особливості формування системи адміністративного судочинства відродженої Польщі; з'ясувати правові засади організації, структури, та діяльності Найвищого адміністративного трибуналу Республіки Польща 1922-1939 рр.; проаналізувати порядок розгляду та вирішення адміністративних справ у міжвоєнній Польщі; пояснити проблеми та перешкоди відновлення адміністративного судочинства в Польській Народній Республіці; охарактеризувати утворення та діяльність Головного адміністративного суду Польщі; запропонувати шляхи вдосконалення чинного законодавства України про адміністративне судочинство з урахуванням проаналізованого польського досвіду.

Аналіз дисертаційної роботи, опублікованих праць та анотації Юревича Ю. О. дає підстави зробити висновок про обґрунтованість та глибоке опрацювання теми дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Положення наукової новизни відповідають визначеним завданням дисертації та загалом кореспондуються з її загальними висновками. Новим, є те, що дисертантом запропоновано

виокремити стадії розгляду скарг Найвищим адміністративним трибуналом Республіки Польща у 1922-1939 рр. Зокрема процес вирішення адміністративних справ у трибуналі можна умовно структурувати в три основні стадії – вступне провадження, розгляд справи по суті та виконання рішення. Доцільність такої процесуальної конструкції підтверджує насамперед те, що більшість адміністративних скарг були визнані Найвищим адміністративним трибуналом непридатними для вирішення та залишилися без розгляду за результатами вступного провадження.

Висвітлено становлення та функціонування судів соціального забезпечення як спеціалізованих органів адміністративного судочинства Польщі у 1946-1974 рр. Суди соціального забезпечення були єдиним правовим інститутом, який було передбачено законом міжвоєнного періоду, а реалізовано після Другої світової війни. Система судів соціального забезпечення Польської Народної Республіки була дворівневою. Першу ланку становили окружні суди соціального забезпечення, які створювалися спільними розпорядженнями міністра юстиції і міністра праці та суспільної опіки. Другою ланкою був Трибунал соціального забезпечення у Варшаві, до повноважень якого належав перегляд рішень окружних судів соціального забезпечення як друга інстанція, розгляд окремих, визначених законами, категорій справ як перша інстанція, а також надання роз'яснення дискусійних положень законодавства чи таких, які спричиняли розбіжності правозастосування.

Окрім цього, здобувачем розкрито причини та процеси створення Головного адміністративного суду Польщі у 1980 р. Потреба відновлення адміністративного судівництва у Польській Народній Республіці активно обговорювалася в науково-практичних середовищах від перших повоєнних років, однак спроби реалізувати ці ідеї гальмувалися партійним керівництвом. Головною парадигмою створення вищої інстанції адміністративного судочинства був досвід Найвищого адміністративного трибуналу 1922-1939 рр. Невпинні зусилля польських правознавців в умовах послаблення соціалістичної диктатури кінця 70-х рр. ХХ ст. привели до прийняття закону від 31 січня

1980 р., на підставі якого було створено Головний адміністративний суд як єдину інстанцію адміністративного судівництва.

У дисертаційній роботі можна прослідкувати ще низку інших основних положень, висновків і рекомендацій, що свідчить про наукову новизну дисертаційного дослідження, яка є аргументованою та переконливою. Їх достовірність підтверджується викладом і не викликає заперечень. Логічними, достовірними і достатньо обґрунтованими є узагальнення дисертантом по всьому тексту роботи, висновки до кожного з розділів. Висновки до роботи містять узагальнення, які відповідають ключовим завданням роботи, розкривають її новизну та практичну значущість.

Зміст та оформлення дисертації. Зважаючи на досягнення мети та виконання поставлених завдань дисертаційного дослідження, здобувачем обрано оптимальну та логічно сформовану структуру наукової роботи, відповідно об'єднавши матеріал у вступ, чотири розділи, висновки, списку використаних джерел.

У першому розділі «Історіографія, джерельна база та методологія дослідження» автором досліджено становлення та розвиток адміністративного судочинства в Польщі у період з XVII ст. до 2003 р. Зокрема виявлено, що процес формування адміністративної юстиції Польщі мав еволюційний характер. Відтак, не існує конкретної дати заснування польського адміністративного судівництва. Перший орган судочинства, уповноважений вирішувати публічно-правові спори – Коронний казенний трибунал (Радомський трибунал) – був створений у 1613 р. як спеціальна комісія, а в 1717 р. трансформувався у спеціальний суд. У XIX ст. на територію Польщі поширили чинність систем адміністративного судочинства іноземні держави – Франція (з 1807 р.), Німеччина (з 1872 р.) і Австрія (з 1875 р.). Найвищий адміністративний трибунал Республіки Польща було створено в 1922 р., а функціонуючий по сьогодні Головний адміністративний суд Польської Народної Республіки – в 1980 р.

Дисертантом висвітлено стан розробленості теми, її джерельну базу та методологічну основу. Джерельна база представлена опублікованими і неопублікованими документами та іншими матеріалами архівних фондів і установ. Методологія дослідження складається з принципів, підходів, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, а також прийомів і засобів наукового пізнання.

У розділі 2 «Причини та передумови формування адміністративного судівництва на польських землях» здобувачем досліджено причини та передумови формування адміністративного судівництва на польських землях. Зокрема, проаналізовано формування та функціонування французької моделі адміністративного судівництва у Варшавському князівстві (1807-1815 рр.) та Польському царстві (з 1815 р. по 1867 р.), яку становили Державна рада та префектурні ради. У 1875 р. було створено Адміністративний трибунал у Відні, який, будучи єдиною інстанцією адміністративної юстиції, поширював свою компетенцію на відповідну частину польських земель. Пруська модель адміністративної юстиції поширювалася в останні десятиліття ХІХ ст. на польських землях, які перебували в складі Німецької імперії. Вона містила три ланки – повітові та міські відділи, обласні відділи (до 1883 р. – обласні адміністративні суди) та Вищий адміністративний трибунал у Берліні.

Автор вказав три причин становлення адміністративної юстиції в Польщі: намагання створити демократичну та дієву систему публічної влади; успадкована з попередніх періодів традиція вирішення публічно-правових спорів; положення Конституції 1921 р. щодо необхідності створення адміністративного судівництва.

У третьому розділі «Адміністративне судівництво в Республіці Польща: система та функціонування (1918-1939)» здобувачем досліджено особливості формування системи адміністративного судочинства відродженої Польщі.

З'ясовано, що Найвищий адміністративний трибунал у Варшаві становив центральний елемент системи адміністративної юстиції у міжвоєнний період Республіки Польща. Склад Найвищого адміністративного трибуналу становили

перший голова, голови та судді. У структурі Найвищого адміністративного трибуналу функціонували палати, загальне зібрання голів і суддів трибуналу, адміністративну колегію, секретаріат (згодом юридичний секретаріат) і канцелярію.

Визначено, що на колишніх німецьких територіях адміністративне судочинство здійснювали повітові та міські відділи (перша ланка), воєводські адміністративні суди (друга ланка) і Найвищий адміністративний трибунал 4 (третья ланка). У 1935-1939 рр. систему адміністративного судівництва доповнював Адміністративний суд у справах осіб з інвалідністю.

Формування системи адміністративного судочинства міжвоєнної Польщі відбувалося інтегровано з усіма процесами державного будівництва та полягало у здійсненні широкого комплексу заходів нормопроектного, організаційно-технічного та кадрового характеру.

У четвертому розділі «Проблеми розвитку та форми здійснення адміністративного судочинства Польщі у 1945-2003 рр.» здобувачем висвітлено проблеми розвитку та форми здійснення адміністративного судочинства Польщі у 1945-2003 рр.

Автором зазначено, що на підставі проаналізованого досвіду становлення та розвитку адміністративного судочинства в Польщі запропоновано шляхи та можливості вдосконалення стану чинного законодавства України. Польський досвід адміністративного судочинства підтверджує тезу про те, що якість суддівського корпусу досягається не високими вимогами до кандидатів, а саме належним виконанням їхнього відбору. Важливим чинником розвитку адміністративної юстиції Польщі впродовж історії було те, що значна кількість суддів мали не тільки практичний, але й науковий досвід.

Усі чотири розділи дисертації Юрєвича Ю. О., відповідно до науково дослідних завдань, розкривають важливі аспекти обраної теми і змістовно їх наповнюють. Усі розділи дисертації органічно взаємопов'язані та мають внутрішню логіку викладу матеріалу.

Основні положення і висновки дисертаційного дослідження викладені здобувачем у достатній кількості наукових публікацій. Опубліковані роботи відповідають темі дослідження.

Окремі побажання та зауваження до змісту дисертації. Кожна самостійна дослідницька робота, присвячена актуальній проблемі, зазвичай викликає певні міркування, що потребують додаткової авторської аргументації, а також указівки на недоліки й дискусійні положення, що можуть бути враховані в подальших наукових розвідках дослідниці, важливі для поступу науки. Доцільно вказати на наступні дискусійні моменти, що потребують врахуванням дисертантом або ж додаткових обґрунтувань на прилюдному захисті дисертації:

1. Список використаних джерел варто було би структурувати на відповідні рубрики – архівні матеріали, опубліковані документи, нормативно-правові акти, наукова література тощо.

2. У дисертації не розглянуто співвідношення проблем відновлення адміністративного судочинства в Польщі та становлення диктатури В. Ярузельського, що відбувалися паралельно у 80-х рр. ХХ ст.

3. Існує доцільність розглядати в окремих розділах адміністративну юстицію Польської Народної Республіки (1945-1989) та адміністративне судочинство Польщі після 1989 р., оскільки цим періодам характерні значні відмінності.

Однак, висловлені зауваження є радше побажаннями щодо продовження наукового дослідження адміністративного судочинства Польщі, не впливають на позитивне враження від дисертаційного дослідження, не знижують його цінності та наукової новизни. Дисертаційна робота Юревича Ю. О. написана зі знанням досліджуваної проблеми, автор досить глибоко володіє матеріалом та логічно й науково грамотно його викладає.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання.

Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Юрєвича Юрія Олександровича на тему «Адміністративне судочинство в Польщі: становлення та розвиток» є самостійним завершеним науковим дослідженням, містить наукову новизну, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), та вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Юрєвич Юрій Олександрович – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Завідувач кафедри адміністративно-правових
дисциплін Інституту права**

Львівського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, професор

Мирослав КОВАЛІВ